протеїну в насінні сої був вище в середньому в сорту ‘Кано’ на 0,3 %, в сорту ‘Гєба’ на 0,7 % а в сорту ‘Устя’ на 0,2 %.

Застосування у посівах сої вологоутримувача, позакореневого підживлення органічним добривом і регуляторів росту рослин є важливим та дієвим чинником реалізації її потенційної врожайності. Встановлено що в цілому пропоновані нами агрозаходи дозволяють суттєво збільшити урожайність сої навіть за умови достатнього рівня забезпечення іншими факторами необхідними для нормальної життєдіяльності сортів сої. Так, в сорту ‘Кано’ мінімальний показники урожайності на контролі був на рівні 3,99 а максимальний – 4,74 т/га, в сорту ‘Гєба’ – 1,72 та 3.14 т/га а в сорту ‘Устя’ – 2,43 та 3,04 т/га відповідно. Визначені у процесі дослідження параметри формування урожаю та якості зерна можуть бути використані для вдосконалення технології вирощування культури в умовах Лісостепу України.

Ключові слова: *соя, органічні добрива, регулятори росту рослин, вологоутримувач, врожайність та якісні показники зерна, погодні умови вегетаційного періоду, вологозабезпеченість.*

УДК 633.63:631

ПРИСЯЖНЮК О. І., СЛОБОДЯНЮК С. В., МАЛЯРЕНКО О. А.
Інститут біоенергетичних культур і цукрових буряків НААН України, вул. Клінічна, 25, м. Київ, 03110, Україна,
e-mail: ollpris@gmail.com

ПЛОЩІ ТА ПОШИРЕНІСТЬ СОЧЕВИЦІ В СВІТІ ТА УКРАЇНІ

Сочевиця є однією з найбільш давніх культивованих людиною рослин. У нашій країні вона несправедливо забута, як і решта зернобобових культур. Однак для країн Західної Європи та Азії ця рослина залишається цінною продовольчою культурою.

Вирощування сочевиці у світовому масштабі все більш активізується, і з кожним роком посівні площі цієї культури збільшуються. Так, станом на 2010-й рік, за даними FAOstat, сочевицю вирощували на 4,33 млн. га в світі та 51645 га в Європейському союзі, а от станом на 2014-й рік площі вирощування сочевиці в світі збільшились на 0,19 млн. га, та на 26584 га в Європі, що відповідно на 4,54 та 51,4 % більше попереднього проміжку часу.

Разом з ростом посівних та збиральних площ підвищується і врожайність цієї культури, та як наслідок – валовий збір. Так, в світі, станом на 2014 рік, приріст валового збору був на рівні 2,5 % (порівняно з 2010 роком), що відповідало збільшенню збору на 118137 т і в цілому може бути викликаним аналогічними обсягами зростання площ вирощування сочевиці. В той же час валовий збір сочевиці в Європейському союзі за відповідний період часу збільшився на 65,7 %, тобто на 33367 т, що викликано не тільки зростанням площ, зайнятих під вирощуванням культури взагалі, а й поліпшенням елементів технології вирощування зокрема.

В свою чергу сочевиця вітчизняного виробництва може скласти гідну конкуренцію на світовому ринку. Так, вартість української сочевиці становить 500 доларів США за тонну, що на 320 доларів США менше від цін на провідних агропромислових біржах. А отже, лише за останні три роки експорт сочевиці в Україні зріс майже в 4,5 раза. Так в 2014 р. на експорт було відправлено 240 т, в 2015 р. – 417 т та в 2016 р. – 1 тис. т.

Однак, в загальній структурі виробництва сочевиці Україна займає доволі незначне місце, що відповідає 0,03 % обсягів світової торгівлі цією культурою. Так, найбільшими експортерами сочевиці в 2016 р. були Канада – 2 млн. т (65 %) та Індія 754 тис. т (25 %).

За даними FAOstat в 2010 році площі, зайняті під сочевицею в Україні, були 100 га і валовий збір становив 70 т (середня урожайність 0,7 т/га). В 2012 році площі вирощування сочевиці збільшились до 2100 га, а валовий збір становив 1600 т (середня урожайність 0,76 т/га), а от в 2014 році площі вирощування зменшились до 500 га, а валовий збір до 180 т (середня урожайність 0,36 т/га). Середня урожайність сочевиці за проміжок часу з 2010 по 2014 роки в Україні змінювалась від 0,76 до 0,36 т/га і тенденцій до зростання поки що не помітно. Водночас з тим, в Європейському союзі середня врожайність сочевиці перебуває в межах 0,83-1,33 т/га і в цілому відбувається її планомірне підвищення з незначними спадами в несприятливі для вирощування цієї культури роки. Однак, як зазначає А. Скляренко, перспективи вирощування сочевиці в Україні є і до 2020 р. посівні площі можуть збільшитись до 50-70 тис. га завдяки своїй прибутковості та інтересу до культури взагалі.

Отже, наразі в Україні основною перепоною для ефективного виробництва сочевиці є відсутність розробленої технології вирощування, яка може гарантувати отримання стабільно високої врожайності культури. Адже під час вибору елементів технології виробничики переважно покладаються на промислові складові технологій вирощування інших зернобобових культур. Тому основним завданням є вдосконалення елементів технології вирощування сочевиці з метою отримання високої врожайності та економічної ефективності загалом.

Ключові слова: *сочевиця, площі вирощування, врожайність та якісні показники.*